

The European Union's Strategy towards China's Influence in Central Asia

Mokhtar Salehi¹ and Marziyeh Mohammadinasab²

1. Assistant Professor, Department of Political Science and International Relations, Faculty of Law and Political Science, University of Mazandaran, Babolsar, Iran
mo.Salehi@umz.ac.ir (Corresponding author)
2. A Ph.D. Candidate of International Relations, Faculty of Law and Political Science, University of Mazandaran, Babolsar, Iran

Article Info.

Article Type:

Research Paper

Article History:

Received:

22 February 2025

Revised:

4 July 2025

Approved:

11 August 2025

Published Online:

13 August 2025

Key Words:

Hegemony,
Balance of
Power,
China,
European Union,
USA,
Central Asia.

ABSTRACT

As NATO and the European Union's influence in Central Asia continues to expand, so does China's. Therefore, it is not irrelevant to ask: "How has the European Union responded to China's expanding presence in Central Asia?" The research hypothesis states that "Given China's expanding influence in Central Asia, the European Union is trying to balance and intelligently limit China's presence to manage the consequences of the decline of American hegemony in the region." Using qualitative methodology and an analytical-explanatory approach, this study examines the evolving strategic competition between the European Union and China, relying on documentary and library studies. The theoretical foundation of the study is based on offensive Neo-realism, which emphasizes the efforts of states to maximize power in an anarchic international system. According to the research findings, the European Union's response to the two realities of "the rise of Chinese hegemony" and "the decline of American hegemony" is to intelligently contain China and support the American alliance in the region.

Cite this article: Salehi, M. and M. Mohammadinasab (2025), "The European Union's Strategy towards China's Influence in Central Asia", **Central Eurasia Studies**, Vol. 18, No. 1, pp. 243-272.

<http://doi.org/10.22059/JCEP.2025.390911.450307>

© The Author(s).

Publisher: University of Tehran

Introduction: While NATO and the European Union have been increasingly seeking to expand their influence in Central Asia, China has also significantly expanded its presence in the region in recent years. The geopolitical importance of this region made it the focal point of the “Great Game” in the 19th century and a significant arena of competition during the Cold War in the 20th century. In the 21st century, Central Asia has once again emerged as a dynamic center of hegemonic competition. Following the dissolution of the bipolar international system and the collapse of the Soviet Union, the unipolar order led by the United States enabled the gradual expansion of NATO and the European Union into the post-Soviet space. The strategic centrality of this region as a geopolitical axis makes a thorough understanding of the evolving power dynamics, especially for regional actors such as Iran, which seeks to enhance its bargaining power in the international system. Therefore, this study emphasizes the necessity of analyzing interactions among major powers in the region, especially regarding Iran's potential strategic engagement.

Research question: The main question of the research is: How has the European Union responded to China's expanding influence in Central Asia?

Research hypothesis: This hypothesis posits that the EU aims to maintain a strategic balance and employ “smart containment” in response to China's increasing presence as a means of mitigating the consequences of the decline of US hegemony in the region.

Methodology and theoretical framework: This study employs a qualitative methodology with an analytical-explanatory approach, relying on documentary and library-based research. Drawing on documentary and library research, this article examines the evolving strategic competition between the European Union and China. The theoretical foundation of this study is based on offensive Neo-realism, which emphasizes the efforts of states to maximize power in an anarchic international system. According to Mearsheimer, offensive realism is based on five main assumptions: the anarchy of the international system, the offensive capabilities of great powers, uncertainty among states about each other's intentions, survival as the primary goal of great powers, and Great powers as rational and logical actors. Ultimately, combining these assumptions, Mearsheimer

concludes that the most effective way to ensure survival in the anarchic environment of the international system is to become the strongest power, that is, a hegemon. However, not all states can maximize their relative power simultaneously. Therefore, as long as anarchy persists, the international system will remain an arena of security competition. Within this framework, China's survival in the anarchic international system can only be ensured by gaining a hegemonic position; this dynamic has transformed the Central Asian region into a security competition arena between great powers. Indeed, according to Mearsheimer, what makes the future threat from China so worrisome is the possibility that China could become more powerful and dangerous than any of the potential hegemons the United States faced in the 20th century.

Results and discussion: Qualitative analysis reveals a direct correlation between the rise of Chinese hegemony in Central Asia and the decline of American hegemony. China's growing influence – as manifested through institutional mechanisms such as the Shanghai Cooperation Organization (SCO) and infrastructure initiatives like the Belt and Road Initiative (BRI) – has coincided with a relative decline in US dominance in the region. As a result, the European Union, in coordination with its strategic ally, the United States, has adopted policies aimed at containing China's influence through a strategy of maintaining a decisive balance of power. These developments reflect a broader hegemonic transition in the region, in which the EU and NATO are acting in concert to contain Chinese dominance and preserve Western geopolitical interests.

Conclusion: The present study identifies and analyzes two core dynamics – “the rise of Chinese hegemony” and “the fall of U.S. hegemony” – as fundamental drivers of the EU's strategic stance in Central Asia. This study presents a new analytical framework by conceptualizing EU policy as an attempt to maintain a delicate balance of power aimed at preserving the remnants of US hegemony. The findings suggest that EU leaders, as key stakeholders in NATO, have institutionalized the strategic perception of China's rise as an independent variable and the decline of the United States as an intervening variable. As a result, EU policies have been shaped around the concept of “smart containment” of China, operationalized through

selective participation in U.S.-led geopolitical projects, such as the Indo-Pacific Strategy and the India-Middle East-Europe Economic Corridor (IMEC), as well as related initiatives. These strategies are designed not only to prevent the rise of Chinese hegemony but also to prevent the complete erosion of US strategic superiority.

However, the study also highlights an inherent paradox: the EU's efforts to strengthen the security of the West through the balance of power inadvertently reduce the security of the East, reinforcing the cyclical logic of strategic competition. China is unlikely to remain passive in the face of Western containment. Instead, it is set to strengthen regional alliances, particularly through the China-Iran-Russia trilateral axis, and seek to rebalance the regional balance of power in favor of the East, as well as localize its security architecture. By doing so, China aims to challenge Western aggression and present a counter-narrative to American and European interference in Asia. Ultimately, the EU's strategic response to the dual realities of China's rise and the United States' decline is characterized by an alignment with U.S.-led containment strategies. This reflects a broader reconfiguration of the international order centered on hegemonic transition and competitive multipolarity.

Key Words: Hegemony, Balance of Power, China, European Union, USA, Central Asia.

راهبرد اتحادیه اروپا نسبت به نفوذ چین در آسیای مرکزی

مختار صالحی^۱ و مرضیه محمدی نسب^۲

۱. استادیار، گروه علوم سیاسی و روابط بین‌الملل، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران

نویسنده مسئول: mo.salehi@umz.ac.ir

۲. دانشجوی دکتری روابط بین‌الملل، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: علمی پژوهشی	
تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۲/۰۴	به موازات گسترش روزافزون دامنه نانو و اتحادیه اروپا در منطقه آسیای مرکزی، نفوذ چین نیز در این منطقه در حال گسترش است. از این رو این پرسش مطرح می‌شود که اتحادیه اروپا چگونه در برابر توسعه حضور چین در آسیای مرکزی واکنش نشان داده است؟ در پاسخ این فرضیه مطرح می‌شود که «اتحادیه اروپا تلاش می‌کند با توجه به گسترش نفوذ چین در آسیای مرکزی، به ایجاد موازنه و تحدید هوشمند نسبت به حضور این کشور اقدام کند، تا پیامدهای کاهش هژمونی آمریکا در منطقه را نیز مدیریت کند». رویکرد این پژوهش تحلیلی-تبیینی است. روش گردآوری اطلاعات به صورت کیفی در قالب منابع کتابخانه‌ای و اینترنتی صورت گرفته است. روش تجزیه و تحلیل اطلاعات نیز با استفاده از تحلیل محتوای کیفی منابع انجام شده است. بررسی این موضوع در چارچوب موازنه قوا با رویکرد نوواقع‌گرایی تهاجمی به بحث گذاشته می‌شود. بنابر یافته‌های نوشتار، اتحادیه اروپا با توجه به دو واقعیت «خیزش هژمونی چین» و هم‌زمان «ریزش هژمونی ایالات متحد» در منطقه آسیای مرکزی، به‌سوی تحدید هوشمند چین و جانب‌داری از وزنه ائتلاف آمریکا تمایل یافته است. در دایره ادراکی سیران اتحادیه اروپا، خیزش هژمونی چین و هم‌زمان ریزش هژمونی آمریکا در آسیای مرکزی، واقعیتی مسلم برآورد می‌شود. بنابراین سیاست‌های راهبردی این اتحادیه در راستای بقای هژمونی ایالات متحد با هدف تحدید هوشمند چین در چارچوب موازنه قوا بنا شده است.

واژگان اصلی:

موازنه قوا،

هژمونی،

چین،

آمریکا،

آسیای مرکزی،

اتحادیه اروپا.

استناد به این مقاله: صالحی، مختار، مرضیه محمدی نسب (۱۴۰۴)، «راهبرد اتحادیه اروپا نسبت به نفوذ چین در

آسیای مرکزی»، مطالعات اوراسیای مرکزی، دوره ۱۸، شماره ۱، صص. ۲۷۲-۲۴۳.

<http://doi.org/10.22059/JCEP.2025.390911.450307>

© The Author(s).

ناشر: دانشگاه تهران

مقدمه

اهمیت ژئوپلیتیکی و ژئواستراتژیکی آسیای مرکزی، این منطقه را به کانون «بازی بزرگ» در سده نوزدهم و کانون «جنگ سرد» در سده بیستم تبدیل کرده بود. در سده کنونی نیز، این منطقه به کانون پویای «رقابت بیناژمونی» بر مبنای «قاعده بقا» تبدیل شده است. زمانی که انحلال نظام دوقطبی با فروپاشی اتحاد شوروی رخ داد و نظام تکقطبی برای ایالات متحد آمریکا هموار شد، این کشور در فضای پساجنگ سرد و در نبود ابررقیب، آرام آرام دامنه ناتو و اتحادیه اروپا را به مرزهای وابستگان پیشین شوروی گسترش داد. از سویی، پیدایش چین به عنوان بازیگری قدرتمند و نفوذ رو به رشد در منطقه آسیای مرکزی، یکجانبه گرایی اتحادیه اروپا و ناتو در این منطقه را به چالش کشیده است. این اتحادیه با شرکت در بازی رقابت جویی ایالات متحد در برابر چین، سنگینی وزنه ائتلاف قوای تهاجمی را در راستای «تحدید هوشمند چین» تأمین می کند.

از آنجا که تحولات منطقه آسیای مرکزی به گونه ای است که جهان شاهد جابه جایی هژمونی در این منطقه به دنبال گسترش نفوذ چین و کاهش تأثیر آمریکا است، تحولات این منطقه به عنوان مرکز رقابت بیناژمونی در جهان، با چرخش پیرامون محور بقای هژمونی، اتحادیه اروپا و ناتو را به شرکت در ائتلاف موازنه قوای تهاجمی با مدیریت آمریکا در راستای «تحدید هوشمند چین» پیش برده است. با توجه به اینکه منطقه آسیای مرکزی در کلان طرح جاده ابریشم چین نقش اصلی را دارد، تعادل قوا در این منطقه میان روندهای همگرایی و واگرایی به گروه های قدرت پیرامون «بقای هژمونی» منجر خواهد شد. این موضوع، علاوه بر برجستگی کنشگری اتحادیه اروپا در میدان «رقابت بیناژمونی»، جایگاه بین المللی این اتحادیه را حتی برای سده های آینده نیز تعیین خواهد کرد.

در ارتباط با اهمیت این نوشتار، جایگاه محوری منطقه آسیای مرکزی به عنوان مرکز رقابت بیناژمونی علاوه بر اینکه لزوم تسلط به قوانین بازی در این منطقه را در راستای نقش داشتن ایران در روابط بین الملل ایجاب می کند، ضرورت انجام چنین پژوهش هایی را نیز با هدف افزایش قدرت چانه زنی در نظام بین الملل نشان می دهد. از این رو لزوم تعریف و تنظیم روند روابط ایران در نظام بین الملل در چارچوب مدیریت کلان قوانین بازی در منطقه ضرورت می یابد، زیرا روند تحولات منطقه آسیای مرکزی به گونه ای است که در آینده ای نه چندان دور، جایگاه بین المللی کشورها را برای آینده تنظیم و تثبیت خواهد کرد. بنابراین، این پرسش مطرح می شود که «اتحادیه اروپا چگونه در برابر گسترش حضور چین در آسیای مرکزی واکنش نشان

داده است؟» در پاسخ این فرضیه مطرح می‌شود که «اتحادیه اروپا تلاش می‌کند با توجه به گسترش نفوذ چین در آسیای مرکزی، به ایجاد موازنه و تحدید هوشمند نسبت به حضور این کشور اقدام کند، تا پیامدهای کاهش هژمونی آمریکا در منطقه را مدیریت کند». رویکرد این پژوهش تحلیلی-تبیینی است. روش تجزیه و تحلیل اطلاعات با استفاده از تحلیل محتوای کیفی منابع انجام شده است. روش گردآوری اطلاعات به صورت کیفی در قالب منابع کتابخانه‌ای و اینترنتی صورت گرفته است. بررسی این موضوع در چارچوب موازنه قوا از دیدگاه رویکرد نواقع‌گرایی تهاجمی بحث می‌شود.

پیشینه پژوهش

در مورد پیشینه پژوهش، در بررسی‌های انجام‌شده، پژوهشی موازی با ساختار و محتوای این نوشتار نیافتیم، ولی پژوهش‌هایی در مورد بخشی از موضوع یا محتوای نوشتار انجام شده است که در ادامه به برخی از آن‌ها اشاره می‌کنیم.

پژوهش‌های مربوط به راهبرد چین در آسیای مرکزی

عزیزی (۲۰۱۶) در کتاب «چین و آسیای مرکزی: نفوذ منطقه‌ای و هژمونی بین‌المللی» می‌نویسد که چین با هدف‌های بلندمدت و در راستای افزایش نفوذ منطقه‌ای و ارتقای هژمونی بین‌المللی خود، افزایش سطح روابط با کشورهای آسیای مرکزی را در دستورکار قرار داده است. فاخری (۲۰۲۱) در مقاله «تأثیر ترتیبات منطقه‌ای بر سیاست خارجی چین در آسیای مرکزی» می‌گوید چین با استفاده از طرح‌های منطقه‌ای، همسایگان آسیای مرکزی را به مشارکت و همکاری در چارچوب‌های امنیت منطقه‌ای ترغیب می‌کند تا به‌تدریج آنان را از چارچوب‌های امنیتی غرب‌محور دور سازد. کاوه و همکاران (۲۰۲۱) در مقاله «ابتکار راه ابریشم و هژمونی چین در آسیای مرکزی» تأکید می‌کنند که ابتکار جاده ابریشم علاوه بر اینکه شرایط هژمونی چین در آسیای مرکزی را فراهم می‌کند، گامی مهم در جهت تحقق هدف‌های راهبردی چین در عرصه بین‌المللی محسوب می‌شود. فاخری و مختاری (۲۰۲۴) در مقاله «کمک‌های توسعه‌ای چین به کشورهای آسیای مرکزی»، اشاره می‌کنند کمک‌های توسعه‌ای چین برخلاف کمک‌های توسعه‌ای غرب، به‌دنبال ایجاد تغییرهای ساختاری و نهادی در کشور پذیرنده نیست و بیشتر به‌دنبال تأمین نیازهای ژئواکونومیک در زمینه انرژی، راه‌گذرهای بین‌المللی حمل‌ونقل و طرح‌های زیربنایی است. حکیم و هلالات (۲۰۲۲) در مقاله «سیاست

توسعه‌طلبی دولت چین در آسیای مرکزی بر مبنای قدرت نرم، با هدف اصلی نمایان کردن سیاست توسعه‌طلبانه چین در آسیای مرکزی در چارچوب قدرت نرم توضیح می‌دهد که دولت چین با استفاده از ابزارهای قدرت نرم، کشورهای آسیای مرکزی را زیر تأثیر قرار می‌دهد.

پژوهش‌های مربوط با راهبرد اتحادیه اروپا در آسیای مرکزی

شائو^۱ (۲۰۰۸) در مقاله «سیاست اتحادیه اروپا در آسیای مرکزی و پیامدهای آن برای چین»، با هشدار در مورد اختلاف نظرهایی که در میان چین و اتحادیه اروپا وجود دارد، به پکن توصیه می‌کند در سازمان شانگهای با اروپا تعامل و همکاری داشته باشد. بوسویت^۲ (۲۰۱۸) در مقاله «کمک‌های توسعه‌ای اتحادیه اروپا و چین به آسیای مرکزی: تأثیر کم در مقابل تأثیر رقابتی»، ضمن اشاره به روند افزایشی کمک‌های چین به آسیای مرکزی و در نتیجه، افزایش نفوذ سیاسی این کشور، بیان می‌کند که اگر اتحادیه اروپا همچنان مصمم است که در منطقه بازیگری مهم باقی بماند، باید در کمک‌های خود تجدیدنظر کند. والنزا^۳ و همکاران (۲۰۲۲) در مقاله «اتحادیه اروپا، روسیه و چین: مسابقه دیپلماسی فرهنگی در آسیای مرکزی»، با استفاده از تحلیل مقایسه‌ای نشان می‌دهند چگونه فرهنگ به ابزاری برای رقابت در مناطق مشترک تبدیل شده است. انگوال^۴ (۲۰۲۵) در مقاله «همگرایی قفقاز جنوبی و آسیای مرکزی: فرصتی برای مشارکت جدید اتحادیه اروپا»، با انتقاد از روابط اتحادیه اروپا با چین، می‌گوید اتحادیه اروپا باید مشارکت منسوخ‌شده شرقی را با مشارکت جدید در راه‌گذر میانی جایگزین کند. دروست^۵ و همکاران (۲۰۲۵) در کتاب «روابط اتحادیه اروپا و آسیای مرکزی در ژئوپلیتیک در حال تحول اوراسیا»، ضمن اشاره به اینکه آسیای مرکزی به‌عنوان عرصه رقابت قدرت‌های بزرگ و به‌عنوان میدان بازی بزرگ توصیف می‌شود، تأکید می‌کنند اتحادیه اروپا برای تعمیق روابط با آسیای مرکزی علاوه بر تمرکز بر طرح‌های حقوق بشری و دموکراسی محور، باید در بخش آموزش عالی آسیای مرکزی و حتی فراتر از آن در بخش آموزش ابتدایی و متوسطه نیز سرمایه‌گذاری کند.

در این نوشتار با استفاده از روش تحلیل محتوای کیفی، دو رمز استقرایی «خیزش هژمونی چین» و «ریش هژمونی ایالات متحد» در سیاست‌های راهبردی اتحادیه اروپا نسبت به حضور

1. Shao

2. Bossuyt

3. Valenza

4. Engvall

5. Drost, Cretti & Giersbergen

چین در منطقه آسیای مرکزی استخراج و قاعده هژمونی را در ساختار موازنه قوای تهاجمی با رویکرد تحلیلی - تبیینی در نمودار ترکیبی شکل ۱ ترسیم کرده‌ایم که همین موضوع، نوآوری این نوشتار محسوب می‌شود.

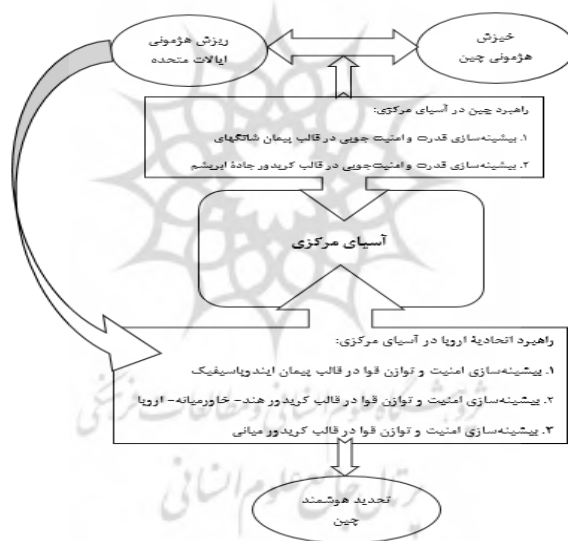
چارچوب نظری و روش‌شناسی پژوهش: موازنه قوا از دیدگاه نواقع گرایی تهاجمی

موازنه قدرت به مثابه پیامد طبیعی و دوری‌ناپذیر مبارزه قدرت، عمری به درازای تاریخ دارد، اما اندیشه‌ها و نظرهایی که در سده شانزدهم آغاز شد و در سده‌های نوزدهم و بیستم به اوج رسید، موازنه قدرت را ابزاری حراستی می‌دانند که اتحادی از دولت‌ها، در برابر طرح‌های دولتی دیگر برای سلطه جهانی از آن استفاده کنند (مورگنتا، ۱۳۸۹: ۳۱۸-۳۱۵). این الگوهای رقابتی قدرت با خوانش واقع‌گرایی به بحث‌های درون‌پارادیمی و پیدایش نواقع‌گرایان تهاجمی، تدافعی و انگیزشی منجر شد. جان میرشایمر، یکی از شناخته‌شده‌ترین نظریه‌پردازان روابط بین‌الملل، در اثر معروف خود با عنوان «سیاست بین‌الملل: تراژدی سیاست قدرت‌های بزرگ» وجوه مختلف نواقع‌گرایی تهاجمی را تشریح کرده است (جعفری و ذوالفقاری، ۱۴۰۱: ۹۳-۹۲). او استدلال می‌کند که دولت‌ها در شرایط آنارشی با پیشینه‌کردن قدرت خود نسبت به دیگر دولت‌ها، در جست‌وجوی بقا هستند (برچیل و دیگران، ۱۳۹۲: ۶۲). بر اساس این استدلال، راهبرد موازنه قوای تهاجمی در منطقه آسیای مرکزی، بر دو کفه «خیزش هژمونی چین» و «ریزش هژمونی ایالات متحد» بر میزان بقای هژمونی استوار است.

از نظر میرشایمر، واقع‌گرایی تهاجمی بر پنج فرض اصلی استوار است: ۱. آنارشی نظام بین‌الملل؛ ۲. قابلیت‌های تهاجمی قدرت‌های بزرگ؛ ۳. اطمینان‌نداشتن دولت‌ها از نیت‌های یکدیگر؛ ۴. بقا، هدف اصلی قدرت‌های بزرگ است؛ ۵. قدرت‌های بزرگ بازیگران عقلانی و منطقی هستند (Dominic and Bradley, 2016: 4). سرانجام میرشایمر با تلفیق این فرض‌ها استنباط می‌کند که کارآمدترین راه برای تضمین بقا در محیط آنارشیک نظام بین‌الملل، تبدیل شدن به قوی‌ترین قدرت یعنی هژمون است. با این حال، همه دولت‌ها نمی‌توانند هم‌زمان قدرت نسبی خود را بیشینه کنند. بنابراین تا زمانی که آنارشی باقی است، نظام بین‌الملل عرصه رقابت امنیتی خواهد بود (Toft, 2005: 383). بر این اساس، تضمین بقای چین در فضای آنارشی نظام بین‌الملل، فقط از مسیر به‌دست‌آوردن موقعیت هژمونی ممکن است. این موضوع، منطقه آسیای مرکزی را به عرصه رقابت امنیتی قدرت‌ها تبدیل کرده است.

از نظر مرشایمر، تهدید آینده چین نگران‌کننده است، زیرا این احتمال وجود دارد که چین از همه هژمون‌های بالقوه‌ای که آمریکا در قرن بیستم با آن‌ها روبه‌رو بوده است، قدرتمندتر و خطرناک‌تر شود (مرشایمر، ۱۳۸۸: ۴۲۴). بنابراین دایره ادراکی سران اتحادیه اروپا به‌عنوان ابرسهام‌داران جمعیتی ناتو، با نهادینه کردن رمز استقرایی^۱ «خیزش هژمونی چین» به‌عنوان متغیر مستقل در برابر رمز استقرایی «ریزش هژمونی ایالات متحد» به‌عنوان متغیر مداخله‌گر، سیاست‌های راهبردی این اتحادیه در آسیای مرکزی را در کفه ترازوی موازنه قدرت تهاجمی بر میزان بقای هژمونی ایالات متحد آمریکا در راستای «تحدید هوشمند چین» به‌عنوان متغیر وابسته، تعریف و عملیاتی کرده است. شکل ۱ نمای کلی چارچوب نظری و روش‌شناسی نوشتار را به تصویر می‌کشد.^۲

شکل ۱. چارچوب نظری و روش‌شناسی

منبع: نویسندگان

۱. رمزگذاری استقرایی در تحلیل محتوای کیفی یک روش است که در آن رموزها به طور مستقیم از داده‌های کیفی ایجاد می‌شوند. به عبارت دیگر، این روش یک فرآیند رمزگذاری باز است که در آن تحلیلگر با خواندن داده‌ها و شناسایی الگوها و مضامین، رموزها را به صورت پویا ایجاد و اصلاح می‌کند.

۲. نمای چارچوب نظری و روش‌شناسی پژوهش، با استفاده از روش ترکیبی در راستای تلفیق روش تحلیل محتوای کیفی جهت رمزگذاری استقرایی و استفاده از رویکرد تحلیلی تبیینی جهت تبیین متغیرهای کلان مؤثر بر راهبرد اتحادیه اروپا در آسیای مرکزی در قالب نواقع‌گرای تهاجمی طراحی شده است.

هدف‌های چین در آسیای مرکزی: از بیشینه‌سازی قدرت تا امنیت‌جویی

با فروپاشی اتحاد شوروی، تغییرهای مهمی در ژئوپلیتیک مرزهای میان این کشور و چین به وجود آمد و بخشی از ۷۰۰۰ کیلومتر مرز مشترک میان این دو کشور تبدیل به مرزهای مشترک میان چین و قزاقستان (۱۵۳۳ کیلومتر)، چین و تاجیکستان (۴۱۴ کیلومتر)، چین و قرقیزستان (۸۵۸ کیلومتر)، روسیه و چین (۴۰ کیلومتر) در منطقه آسیای مرکزی شد (شربانی، ۱۳۸۷: ۱۲۴). این تغییرهای ژئوپلیتیکی زمینه ورود چین به میدان مهندسی امنیت منطقه‌ای را فراهم کرد. بنابراین پیدایش چندین همسایه جدید در شمال غرب آسیای مرکزی چین، به دغدغه چینی‌ها تبدیل شد. نگرانی آن‌ها به واسطه بی‌ثباتی فزاینده در آسیای مرکزی به‌ویژه پس از جنگ‌های داخلی در تاجیکستان و درگیری‌های قومی در دره فرغانه ازبکستان تشدید شد. چین بیش از همه نگران سرایت موج اسلام‌گرایی افراطی به استان سین‌کیانگ و دامن‌زدن به جدایی‌طلبی اویغورها بود. در موضوع سین‌کیانگ، سه مسئله جدایی‌طلبی، افراط‌گرایی مذهبی و تروریسم به هم گره خورده‌اند (عزیزی، ۱۳۹۵: ۶۹-۶۸). در این زمینه، سیاست همسایگی چین، با اولویت شرق آسیا و آسیای مرکزی تدوین شد تا چالش‌های مذهبی و امنیتی را مدیریت و از منابع انرژی، مسیر انتقال کالا به اروپا و ضعف‌های اقتصادی آنان بهره‌برداری کند (فاخری، ۱۴۰۰: ۲۵۵). مدیریت این عوامل، لزوم بیشینه‌سازی قدرت چین را مطرح ساخت.

آنارشی نظام بین‌الملل، بیشینه‌سازی قدرت از سوی دولت‌ها را ایجاب می‌کند (لیتل، ۱۳۸۹: ۲۹). مدیریت بحران چین، از مسائل امنیتی در سطح منطقه‌ای آغاز و به تأسیس سازمان همکاری شانگهای منجر شد، اما روند تحولات جهانی و حضور ایالات متحد بعد از رویداد ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ در منطقه، زنگ خطر هشدار بحران بقای امنیتی در سطح کلان را برای چین به صدا درآورد. در نتیجه، راهبرد امنیتی پکن را به‌سوی جاده ابریشم جدید جهت داد.

بیشینه‌سازی قدرت و امنیت‌جویی در قالب پیمان شانگهای

تأسیس سازمان همکاری شانگهای، سرآغاز پیشرفت سیاست خارجی چین شکل داد (Mursaliev, 2021:8). این سازمان، هدف‌هایی مانند ایجاد امکانات برای کشورهای فقیر، ترویج جریان آزاد محصولات، فناوری، سرمایه و امنیت پولی در میان کشورهای عضو را در دستور کار قرار داد (Azizi, 2024: 127)، تا با استفاده از مشوق‌های اقتصادی، شرایط انسجام و تعمیق ائتلاف منطقه‌ای در راستای بومی‌سازی امنیتی را فراهم کند. اگر تا پیش از سال ۲۰۰۱، نگرانی‌های امنیتی چین، بیشتر مسائلی مانند کنترل تحولات واگرایانه در منطقه سین‌کیانگ و مبارزه با عملیات‌های

تروریستی گروه‌های افراطی بود، اشغال نظامی افغانستان پس از ۱۱ سپتامبر و به دنبال آن استقرار نیروهای آمریکایی در دو پایگاه نظامی خان‌آباد ازبکستان و ماناس قرقیزستان موجب شد پکن در مورد تهدید مرزهای شمال غربی خود، این بار از سوی یک قدرت بزرگ فرامنطقه‌ای احساس خطر کند که برآیند آن، توسعه همکاری دفاعی مسکو و پکن، گسترش و تقویت «گروه شانگهای پنج» به سطح «سازمان همکاری شانگهای» در سال ۲۰۰۱ و گسترش دامنه اعضا و حوزه جغرافیایی این سازمان امنیتی بود (کوزه‌گر کالجی، ۱۳۹۴: ۳۴۲)، تا از این راه، سنگینی ائتلاف ایالات متحد آمریکا و اتحادیه اروپا در منطقه خنثی شود.

بنابر آموزه نوواقع‌گرایی تهاجمی، قدرت بیش از حد یک دولت، امنیت دیگر دولت‌ها را کاهش می‌دهد. در نتیجه، دیگر دولت‌ها در برابر آن موازنه برقرار می‌کنند (Dominic and Bradley, 2016: 3). چین علاوه بر ارتقای «گروه شانگهای پنج» به «سازمان همکاری شانگهای» در سال ۲۰۰۱ و در راستای ایجاد موازنه قوای تهاجمی در برابر حضور فرامرزی غرب در منطقه، از دسترسی به سرزمینش به عنوان «مناطق بین راهی» برای نیروهای زمینی یا به عنوان محلی برای انتقال نیروهای ائتلاف به رهبری آمریکا پرهیز کرد (کوزه‌گر، ۱۳۹۴: ۳۷۵) تا ضمن پیشینه‌سازی امنیت منطقه‌ای خود، مانع پیشینه‌سازی قدرت فرامنطقه‌ای آمریکا شود.

جاذبیت بین‌المللی سازمان همکاری شانگهای برابری و تصمیم‌گیری مبتنی بر اجماع، احترام به حاکمیت همه شرکت‌کنندگان و مداخله نکردن در امور داخلی آن‌ها است (Norov, 2024: 1). اگرچه سازمان همکاری شانگهای اتحاد دفاعی نیست، برگزاری رزمایش‌های متعدد نظامی چین و روسیه با کشورهای آسیای مرکزی، این سازمان را به ابزاری مؤثر در راستای نفوذ چین در منطقه تبدیل کرده است (Weitz, 2025: 1-2). در دایره ادراکی سران اتحادیه اروپا، ثبات هژمون مسلط به چالش کشیده شده و رمز استقرایی «تهدید هژمونی چین» به واقعیت آشکار «خیزش هژمونی چین» پیوند خورده است.

پیشینه‌سازی قدرت و امنیت‌جویی در قالب ابتکار جاده ابریشم

بیشتر پیش‌بینی‌ها در مورد قدرت چین، براساس نرخ رشد سریع تولید ناخالص داخلی این کشور است. از نظر منابع پایه، وسعت این کشور با ایالات متحد برابر و جمعیتش چهار برابر بیشتر است. چین بزرگ‌ترین ارتش جهان را دارد، حدود ۲۰۰ سلاح هسته‌ای و قابلیت‌های نوین در صنعت فضانوردی و فضای سایبری را دارد (نای، ۱۳۹۰: ۲۷۱). چین در زمینه توسعه نیروی دریایی در سال ۲۰۲۰ از نیروی دریایی ایالات متحد به عنوان بزرگ‌ترین نیروی دریایی

جهان پیشی گرفت. در این توسعه، بیشترین توجه به تحولات دریایی چین در حاشیه دریای شرقی آن، در مورد دریاهاى چین جنوبی و شرقی و تنگه تایوان است و اقدامهای مشخصی در مورد راهبرد دریایی چین در حاشیه غربی این کشور، به ویژه در مورد بندر گوادر انجام می شود (Zhao and Munadi, 2023: 489). از جمله این اقدامها، شروع ساخت منطقه ویژه اقتصادی بندر گوادر پاکستان در سال ۲۰۱۶ و حق بهره برداری از این بندر به وسیله چین به مدت ۴۳ سال است. بندر گوادر پاکستان به عنوان پایگاه دریایی چین عمل می کند (Lin and Iftikhar, 2024: 575-577)، زیرا بندر گوادر در طرح راه ابریشم نقش اصلی را دارد.

ابتکار راه ابریشم یا ابتکار یک کمربند و یک راه را رئیس جمهور، شی جین پینگ در سفر خود به جمهوری های آسیای مرکزی در اکتبر ۲۰۱۳ مطرح کرد. این ابتکار شامل دو برنامه اصلی با عنوان کمربند اقتصادی راه ابریشم و راه ابریشم دریایی قرن بیست و یکم است. کمربند اقتصادی راه ابریشم سه مسیر اصلی مانند چین را به اروپا، خلیج فارس، مدیترانه و اقیانوس هند متصل می کند، در حالی که راه ابریشم دریایی سده بیست و یکم بر اساس آبراه های بین کشورهای عضو طرح «یک کمربند، یک راه» است. این طرح شامل حدود ۶۵ کشور و ۹۰۰ پروژه با حجم سرمایه گذاری ۸۵۰ میلیارد دلار است. «یک کمربند» به «کمربند اقتصادی راه ابریشم» اشاره دارد، احیای راه ابریشم زمینی قدیمی که چین را به آسیای مرکزی، خاورمیانه و اروپا متصل می کرد. بنابراین، به عنوان راه ابریشم جدید نیز شناخته می شود. «یک راه» به «راه ابریشم دریایی قرن بیست و یکم» اشاره دارد که قرار بود آسیا، آفریقا، خاورمیانه و اروپا را به هم متصل کند. این جاده همچنین به عنوان راه ابریشم دریایی شناخته می شود (Sarker and others, 2018: 624). در این زمینه، کاسکو^۱ شرکت کشتیرانی دولتی چین در ژوئیه ۲۰۱۶ بیشتر سهام بندر پیرائوس یونان را خرید. طرح کاسکو پیرائوس را برخی مهم ترین بخش راه ابریشم چین معرفی کرده اند (Koenig and Others, 2023: 2-6). این طرح به این کشور اجازه می دهد تا برای صادرات به اروپا یک مرکز پشتیبانی داشته باشد. مسیرهای اتصال زمینی و دریایی راه ابریشم در نقشه ۱ مشخص شده است.

نقشه ۱. طرح یک کمربند و یک راه

منبع: رئیسی‌نژاد، ۱۳۹۹

ابتکار راه ابریشم، دوسوم جمعیت جهان، ۴۰ درصد از تولید ناخالص ملی جهانی و حدود ۷۵ درصد از ذخایر شناخته‌شده انرژی را در خود جای داده است. طرح یک کمربند و یک راه از آسیا، آفریقا و اروپا عبور می‌کند و مستقیم اقتصادهای آسیای شرقی را به غرب آسیا و پس از آن به اقتصادهای اروپایی وصل می‌کند (محمدنیا و سیفی، ۱۴۰۳: ۷۰). پیدایش دوباره چین به‌عنوان قدرتی اصلی با تأثیری جهانی، به‌ویژه توازن منطقه‌ای قدرت را در تأثیر قرار داده است (نگروپونته، ۱۳۹۰: ۲۰۳) توسعه هژمونی فقط می‌تواند در سطح منطقه‌ای ایجاد شود، زیرا هژمون‌های دیگر در قالب موازنه قوا مانع رشد رقیبان خود یا دیگر هژمون‌ها می‌شوند (Snyder, 2002: 152). اگرچه ابتکار راه ابریشم چین، مسیر هژمونی جهانی این کشور را هموار می‌کند، قدرت‌های رقیبی مانند ایالات متحد و اتحادیه اروپا، مسیر هژمونی جهانی این کشور را با بن‌بست موازنه نیروهای تهاجمی خواهند بست.

مرکز اقتصاد جهان در حال انتقال از جهان غرب به قاره آسیا با محوریت چین است. ابتکار راه ابریشم جدید چین را می‌توان یکی از شاخص‌های مهم در جابه‌جایی این مرکزیت دانست (صالحی، ۱۳۹۸: ۱۹۵)، زیرا چین با تعریف و بازسازی طرح راه ابریشم به‌عنوان مسیر اتصال دریایی و زمینی تجارت میان شرق و غرب، نه تنها انحصار تجارت دریایی غرب را به چالش کشیده است، بلکه قدرت سخت غرب در ارتباط با تحریم‌های حوزه کشتیرانی را نیز به چالش

خواهد کشید. بنابراین واکنش اتحادیه اروپا برای مقابله با «خیزش هژمونی چین» در منطقه آسیای مرکزی، شرکت در ائتلاف موازنه قوای تهاجمی غرب در راستای جلوگیری از «ریزش هژمونی ایالات متحد» است تا ضمن بیشینه سازی امنیتی این اتحادیه، بقای هژمون مسلط را تضمین کند.

هدف‌های اتحادیه اروپا در آسیای مرکزی: از رقابت جویی تا موازنه قوا

اتحادیه اروپا دومین شریک بزرگ آسیای مرکزی محسوب می شود که منافع اصلی آن در زمینه انرژی است (Xichao, 2014: 6). امنیت به عنوان نخستین اولویت و موضوع انرژی به عنوان دومین اولویت اتحادیه اروپایی در آسیای مرکزی مطرح است (قوام و کیانی، ۱۳۸۹: ۲۷۰). راهبرد رقابت جویی اتحادیه اروپا در راستای افزایش قدرت در ساختار آنارشیک نظام بین الملل، انسجام و تداوم حضور این اتحادیه را در منطقه آسیای مرکزی تثبیت کرد. اتحادیه اروپا در سال ۲۰۱۹ راهبرد خود را در این منطقه به روز کرد. در اکتبر ۲۰۲۲ و ژوئن ۲۰۲۳ سران کشورهای آسیای مرکزی و رئیس شورای اروپا، اولین نشست های خود را برای تعمیق بیشتر روابط میان اتحادیه اروپا و آسیای مرکزی برگزار کردند که به تهیه نقشه راه مشترک منجر شد (Shreeves and Others, 2024: 1). به روزرسانی راهبرد اتحادیه اروپا در منطقه آسیای مرکزی در قالب نواقع گرایی تهاجمی را می توان این گونه استدلال کرد که امنیت و بقا در درون نظام بین الملل، هرگز قطعی نیست و دولت ها می کوشند با بیشینه کردن قدرت و نفوذ خود، امنیت خویش را بیشینه کنند (مشیرزاده، ۱۳۹۰: ۱۳۰). اتحادیه اروپا با تجدیدنظر در راهبرد خود در این منطقه، ضمن بیشینه سازی امنیت در برابر تهدید بالقوه «خیزش هژمونی چین» و «ریزش هژمونی ایالات متحد»، بازی بزرگ بیناژمونی را در راهبرد توازن قوای تهاجمی در پیش گرفته است.

واکنش اتحادیه اروپا در برابر توسعه نفوذ چین در آسیای مرکزی

اتحادیه اروپا و چین در توسعه مسیرهای حمل و نقل زمینی بین المللی که یکدیگر را از راه آسیای مرکزی به هم متصل می کنند، همکاری دارند (Xichao, 2014: 6). همچنین چین به تازگی سهام برخی از شرکت های اتحادیه اروپا را که در حوزه های مهم فعالیت دارند، خریده است. نمونه هایی از این موارد شامل تصاحب شرکت آلمانی تولیدکننده تجهیزات پزشکی^۱ در سال

۲۰۲۲، خرید بخشی از گروه زیرساخت پرتهالی^۱ در سال ۲۰۲۱، خرید مجموعه‌ای از مزارع بادی شرکت انرژی‌های تجدیدپذیر اسپانیا^۲ در سال ۲۰۲۱ و خرید شرکت فرانسوی ارائه‌دهنده خدمات الکترونیک^۳ در سال ۲۰۲۰ است (Vandermeeren, 2024: 18-19). مدیران اروپایی این موضوع را درک کردند که چین فقط یک بازار فروش به حساب نمی‌آید، بلکه به صورت رقیبی بزرگ در خواهد آمد (اشمیت، ۱۳۸۶: ۲۳۷-۲۳۶) که در آینده‌ای نه‌چندان دور، توزیع قدرت جهانی را به سود خود تغییر خواهد داد.

روابط چین با قدرت‌های بزرگ اروپایی در چارچوب تحولات بین‌المللی و اهمیت توازن قوا در رقابت راهبردی با آمریکا، به‌ویژه پس از اعلام راهبرد جدید امنیتی اوباما در تمرکززدایی آمریکا از آتلانتیک و غرب آسیا و تمرکزگرایی این کشور به سوی آسیایسیفیک درخور تأمل است (زارعی و رشیدی، ۱۳۹۷: ۱۵۷). پیدایش چین به‌عنوان ابرقدرت منطقه به‌ویژه بعد از خروج ارتش آمریکا از افغانستان، چالش‌ها و فرصت‌هایی را برای اتحادیه اروپا ایجاد کرده است (Xichao, 2014: 7). البته باید توجه کرد که خروج ارتش آمریکا از افغانستان در راستای بقای امنیت هژمونی این کشور در منطقه بود. ایالات متحد که با هدف مقابله با مشکل تروریسم به افغانستان لشکرکشی کرده بود، بعد از گذشت حدود ۲۰ سال، دوباره این کشور را تحویل طالبان داد تا با ایجاد یک سیاه‌چاله در افغانستان، علاوه بر اینکه مسیر راه ابریشم زمینی چین را مسدود کند، دامنه ناامنی‌های استان سین‌کیانگ چین را نیز که با افغانستان مرز مشترک دارد، افزایش دهد و مانع تغییرهای بنیادی در قواعد بازی نظام بین‌الملل شود.

رقابت‌جویی و قدرت‌طلبی چین در قالب کلان‌طرح جهان یعنی راه ابریشم، معادله‌های نظم موجود آمریکایی را به چالش کشید. بنابراین در مسیرهای راه ابریشم جدید، ناامنی ایجاد شد که اتفاقی نمی‌تواند باشد. برای نمونه، باوجود سرمایه‌گذاری‌های کلان چین در پاکستان، در دسامبر ۲۰۲۲ معترضان در استان بلوچستان پاکستان، بزرگراه خلیج گوادر شرقی را مسدود کردند. علاوه بر نارضایتی‌ها و مخالفت‌های محلی در این منطقه، عملیات‌های تروریستی نیز دامنه ناامنی‌ها را در بندر گوادر پاکستان، که اهمیت زیادی در طرح راه ابریشم دارد، افزایش داده است (Zhao and Munadi, 2023: 501). ایالات متحد آمریکا به‌عنوان هژمون، آن‌چنان قوی است که قواعد بازی را وضع کند و مانع شود که دیگران، با عملکرد خود قواعد را به‌شکلی

1. Mota-Engil

2. EDP Renewables (Energias de Portugal)

3. Asteelflash

بنیادین تغییر دهند (مشیرزاده، ۱۳۹۰: ۱۹۹) و نظم موجود را به چالش کشند. با توجه به «خیزش هژمونی چین» و «ریزش هژمونی ایالات متحد» در منطقه آسیای مرکزی، اتحادیه اروپا با دقت تجدیدنظر در رویکرد سیاست خارجی خود را آغاز کرده است. اتحادیه اروپا در سال ۲۰۱۷ طراحی راهبرد جدیدی را برای آسیای مرکزی شروع کرد که در سال ۲۰۱۹ منتشر شد. تغییر در راهبرد جهانی اتحادیه اروپا به سوی به رسمیت شناختن ژئوپلیتیک به عنوان عامل تعیین کننده مهم در سیاست خارجی اتحادیه اروپا در قرن بیست و یکم هدایت می شود (Winn and Ganzle, 2023: 1343) که نشانه بی اعتمادی به هدف های چین در آسیای مرکزی است.

بیشینه سازی امنیت و توازن در قالب ایندوپاسیفیک

ایندوپاسیفیک، منطقه دریایی که اقیانوس های هند و اقیانوس آرام را در بر می گیرد به نقطه کانونی مهم و راهبردی ژئوپلیتیک و تنش در طول قرن بیست و یکم تبدیل شده است. برجستگی فزاینده مفهوم ایندوپاسیفیک را برخی از تحلیلگران پاسخی به افزایش قدرت و نفوذ چین می دانند. بنابراین ایالات متحد در سال ۲۰۱۹ یک سند سیاستی منتشر کرد که در آن دیدگاه مشترک آزاد و باز «ایندوپاسیفیک» را رسمی کرد (Teekah, 2025: 1). سیاست امنیتی ایالات متحد آمریکا در قالب راهبرد ایندوپاسیفیک با بستن مسیرهای ارتباطی چین در دریای چین جنوبی، علاوه بر «تضعیف توانمندی بالقوه هژمونی چین» در منطقه آسیای مرکزی، به دنبال «تقویت توانمندی بالفعل هژمونی ایالات متحد» در این منطقه است.

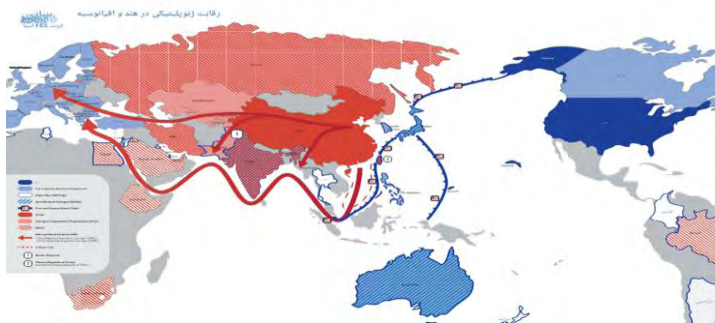
جوزپ بورل^۱، نماینده عالی اتحادیه اروپا در مراسم گشایش سومین مجمع وزیران اتحادیه اروپا ایندوپاسیفیک گفت «شرکت های بزرگ کشتی رانی با دریای سرخ که یک شریان تجاری حیاتی است و منطقه اروپا و ایندوپاسیفیک را به هم متصل می کند، در حال تغییر مسیر رفت و آمد دریایی در اطراف دماغه امیدنیک هستند. در نتیجه، حمل و نقل بار اروپا آسیا ۶۰۰۰ کیلومتر یعنی حدود ۱۰ روز طولانی می شود» (Borrell, 2024: 1). کنشگری های اخیر یمن در منطقه، موجب ناامنی دریای سرخ و به ویژه تنگه باب المندب شده است، این مسئله، علاوه بر تغییر مسیر دریایی غرب به سوی دماغه امیدنیک آفریقای جنوبی و به چالش کشیدن تجارت کشتی رانی غرب، تمایل این اتحادیه برای شرکت در راهبرد امنیتی نظامی ایندوپاسیفیک را افزایش داده است.

اتحادیه اروپا در راستای راهبرد ایندوپاسیفیک علاوه بر امضای توافق‌نامه^۱ ساموا^۱ توافق‌نامه مشارکت جدید با اعضای سازمان کشورهای آفریقایی، کارائیب و پاسیفیک را نیز امضا کرد. همچنین مذاکرات اتحادیه اروپا و تایلند، توافق‌نامه مشارکت و همکاری جدید اروپا و بنگلادش و اتحادیه اروپا و مالزی و قراردادهای مشارکت و همکاری با نیوزلند و توافق‌نامه مشارکت اقتصادی با کنیا نیز در این زمینه امضا شد. توافق‌نامه‌های تجارت آزاد جدید با استرالیا، هند، اندونزی، شرق و جنوب آفریقا و تایلند نیز همچنان ادامه دارد. اتحادیه اروپا در حال همکاری دیجیتالی با ژاپن، سنگاپور، جمهوری کره و هند است. این اتحادیه تلاش می‌کند از شریک‌های خود برای پیشبرد انتقال سبز با تعهدهای مهم نسبت به ویتنام با حمایت ۵۰۰ میلیون یورویی، بنگلادش ۴۰۰ میلیون یورو و فیلیپین با ۴۶۶ میلیون یورو حمایت کند (Borrell, 2024: 1). مشارکت و حمایت اتحادیه اروپا در راهبرد ایندوپاسیفیک، مسیر ابتدایی راه ابریشم دریایی چین را در دریای چین جنوبی مسدود می‌کند و سنگینی توازن قوا را به سود بقای امنیتی ایالات متحد آمریکا تغییر می‌دهد.

راهبردهای رقابتی واشینگتن و پکن به‌طور قابل توجهی پویایی منطقه ایندوپاسیفیک را شکل می‌دهد. این منطقه سرشار از تنش‌هایی از جمله اختلاف‌های سرزمینی در دریای چین جنوبی، تنش در شبه جزیره کره و در سراسر تنگه تایوان و افراط‌گرایی خشونت‌آمیز در جنوب و جنوب شرق آسیا است (Teekah, 2025: 1). راهبردهای مهار و تحدید واشینگتن در بستن مسیرهای ارتباطی این کشور با جهان خارج اجرا می‌شود. جنوب چین از راه هنگ‌کنگ و تایوان به دریا وصل می‌شود. جنگ‌های شناختی^۲ و سرمایه‌گذاری‌های ایالات متحد آمریکا در این مناطق قابل تأمل است. مسیر شمال چین نیز از سمت مغولستان به روسیه و اروپا متصل می‌شود که شورش‌ها و اعتراض‌های انقلاب زغال سنگ موجب ناامنی این منطقه شد. نقشه^۲ خطوط گسل اصلی و نقاط درگیری بالقوه را نشان می‌دهد.

1. Samoa Agreement
2. Cognitive Wars

نقشه ۲. رقابت ژئوپلیتیکی در منطقه ایندوپاسیفیک

Source: Map of the Geopolitical Competition in the Indo-Pacific, 2024

سرمایه‌گذاری ۴۶ میلیارد دلاری چین در راه‌گذر «راچپ»^۱ با هدف دورزدن تنگه مالاکا و مسیر طولانی اقیانوس هند طراحی شده است. عبور کشتی‌های تجاری چین از تنگه مالاکا در کنار هزینه‌های سنگین اقتصادی برای چین به دلیل حضور قدرتمند هند و آمریکا در این منطقه خطرهای امنیتی همراه دارد (کولایی و امامی ایوکی، ۱۴۰۰: ۲۹۴). از دیدگاه ژئواستراتژیک اقدامات پکن در راهبرد جاده ابریشم را می‌توان تلاش‌هایی برای خروج از این محاصره دانست. ایالات متحد نه تنها چین را رقیبی برای هژمونی جهانی و منطقه‌ای می‌داند، بلکه به عنوان نخستین نیروی نظامی هم‌تراز از زمان پرل هاربر می‌داند که به سوی اقیانوس آرام پیش می‌رود و به مواضع آمریکا نزدیک می‌شود. این تضاد راهبردها میان چین و ایالات متحد آمریکا، احتمال رویارویی نظامی دو قدرت هسته‌ای و متحدانشان در تنگه تایوان را افزایش می‌دهد (Map of the Geopolitical..., 2024). اگر ناتو با نوک پیکان اوکراین در برابر روسیه قرار گرفت، ایندوپاسیفیک نیز با نوک پیکان تایوان در برابر چین قرار گرفته است، تا ظرفیت هژمونی خواهی چین مهار شود.

بیشینه‌سازی امنیت و توازن در قالب راه‌گذر اقتصادی هند، خاورمیانه و اروپا

راه‌گذر اقتصادی هند، خاورمیانه و اروپا یا عرب‌مد^۲، راه‌گذر تجاری در حال پیدایی است که

۱. راه‌گذر اقتصادی چین-پاکستان (راچپ) که با نام اختصاری CPEC شناخته می‌شود، مخفف China-Pakistan Economic Corridor است. این یک پروژه زیرساختی است که هدف آن اتصال چین به بندر گوادر پاکستان از راه شبکه گسترده‌ای از جاده‌ها، راه‌آهن‌ها و خطوط لوله است.

2. The Mediterranean-Arab (Arab-Med) Corridor IMEC

الگوهای تجاری منطقه اقیانوس هند، خاورمیانه و اروپا را با ایجاد مسیر تجاری جدید در حاشیه جنوبی اوراسیا از نو ساختاربندی می‌کند (Tanchum, 2021: 4-7). هدف راهبردی کلان راه‌گذر عرب‌مد ارائه جایگزینی برای ابتکار یک کمربند و یک راه، به کشورها در تجارت شرق و غرب خواهد بود (فرجی و دیگران، ۱۴۰۲: ۷۵). ابتکار ایالات متحد آمریکا در برابر ابتکار یک کمربند و یک راه چین، اجرای راهبردی راه‌گذر هند، خاورمیانه و اروپا است تا علاوه بر ارائه جایگزین برای راه‌گذر یک کمربند و یک راه، مسیر اتصال جدیدی برای رقیبان راهبردی مانند چین و شریک‌های راهبردی مانند اتحادیه اروپا تعریف کرده باشد. رهبران کمیسیون اروپا و شورای اتحادیه اروپا در ۸ مه ۲۰۲۱ با نخست‌وزیر هند دیدار کردند و به حمایت از سرمایه‌گذاری‌های خصوصی در ایجاد زیرساخت‌ها متعهد شدند (Delivorias and Falkenberg, 2024: 10). مشارکت هند در این طرح علاوه بر اینکه نفوذ چین در آسیا را محدود می‌کند، تلاش‌های اتحادیه اروپا برای محدود ساختن پکن در منطقه را نیز تسریع خواهد کرد. برای نمونه، ایتالیا علاوه بر افزایش سطح تجارت با هند، از مشارکت در طرح جاده ابریشم چین انصراف داده است (Rizzi, 2024: 11-9). یعنی اتحادیه اروپا علاوه بر انصراف از همکاری در کلان‌پروژه راه ابریشم، به پروژه راه‌گذر هند، خاورمیانه و اروپا پیوست تا با ایجاد توازن قوا در منطقه، مانع تحقق قاعده جابه‌جایی هژمون در رقابت بین‌هژمونی شود.

توافق‌نامه رسمی راه‌گذر اقتصادی هند، خاورمیانه و اروپا را در حاشیه نشست سران گروه ۲۰ که در ۹ سپتامبر ۲۰۲۳ در دهلی نو برگزار شد، اتحادیه اروپا، ایالات متحد، هند، عربستان سعودی و امارات متحد عربی امضا کردند. هدف این طرح به‌ویژه، یکپارچه‌کردن خطوط راه‌آهن و اتصال‌های بندری از هند به امارات متحد، عربستان سعودی، اسرائیل و سراسر اروپا است (President Vonder Leyen..., 2023). این راه‌گذر از دو بخش تشکیل می‌شود: یکی ارتباط دریایی شرقی میان هند و خلیج فارس و دیگری ارتباط شمالی که بخشی از شبه‌جزیره عربستان را به اروپا متصل می‌کند. این راه‌گذرها با یک شبکه راه‌آهن جدید به‌هم متصل خواهند شد تا خلیج فارس را از راه اردن و اسرائیل به دریای مدیترانه متصل کنند (Rizzi, 2024: 2). نقشه ۳ مسیرهای ارتباطی این راه‌گذر را نشان می‌دهد.

نقشه ۳. راه‌گذر هند، خاورمیانه و اروپا

Source: Raghavan, 2025

با وجود سرمایه‌گذاری‌های کلان شریک‌هایی مانند هند، عربستان سعودی و اتحادیه اروپا در طراحی و اجرای راه‌گذر هند، خاورمیانه و اروپا، همه کشورهای از این راه‌گذر استقبال نکردند، به‌ویژه کشورهایی که در این مسیر اتصال دور زده شده‌اند، مانند چین و روسیه و ایران (Sauvignon and Benaglia, 2024: 2). گذر خط اتصالی این راه‌گذر از مسیرهای سه‌گانه تهدید هژمونی ایالات متحد، یعنی چین، ایران و روسیه، به معنای افزایش وزن اقتصادی این کشورها و در نتیجه، تقویت ظرفیت بالقوه هژمونی در منطقه آسیای مرکزی است. مسیر اتصال هند به اروپا، با حذف مسیرهای سه‌گانه تهدید، از دو راه امکان‌پذیر است. همان‌گونه که در نقشه ۴ مشخص است، مسیر دریای سرخ به دلیل کنشگری‌های یمن و ناامنی‌های تنگه باب‌المندب مخاطره‌آمیز است. بنابراین مسیرهای اتصال در این راه‌گذر، کشورهای هند، عمان، امارات متحد عربی، عربستان سعودی و اسرائیل است. قرارگرفتن اسرائیل به‌عنوان کانون و دروازه ورود کالا و فناوری از اروپا به خاورمیانه و خروج انرژی از خاورمیانه به اروپا، بزرگ‌ترین چالش اجرایی این راه‌گذر است.

نقشه ۴. مسیرهای تجاری به اروپا از هند و خاورمیانه

Source: The US' Bid to Take..., 2023

براساس تفاهم‌نامه امضا شده در سپتامبر ۲۰۲۳ قرار بود که ۶۰ روز بعد، نشست دیگری در راستای توسعه و تعهد به یک برنامه اجرایی برگزار شود (Delivorias and Falkenberg, 2024: 8)، اما کمتر از یک ماه پس از نشست سپتامبر ۲۰۲۳، حمله حماس به اسرائیل، آتش جنگی را شعله‌ور کرد که تأثیر آن در سراسر جهان بازتاب یافت (Rizzi, 2024: 2). بمباران غزه به وسیله اسرائیل بعد از عملیات طوفان الاقصی حماس در ۷ اکتبر ۲۰۲۳ سبب شد کشورهای مانند امارات متحد عربی و عربستان سعودی دیگر تمایلی به عادی سازی روابط با اسرائیل نداشته باشند (Delivorias and Falkenberg, 2024: 8). بنابراین ناکامی بیشینه سازی امنیت و توازن در قالب راه‌گذر هند، خاورمیانه و اروپا، راهبرد «تحدید هوشمند چین» را به سوی کانون ابرقدرتی جهان یعنی منطقه آسیای مرکزی برد.

بیشینه سازی امنیت و توازن در قالب راه‌گذر میانی

راه‌گذر میانی، جایگزینی است برای راه‌گذر شمالی که آسیا و اروپا را به هم وصل می‌کند. در ۲۱ ژانویه ۲۰۲۴ مقام‌های اتحادیه اروپا اعلام کردند که سرمایه‌گذاران اروپایی متعهد به سرمایه‌گذاری ده میلیارد یورویی در این کلان طرح هستند (Engvall, 2025: 3). راه‌گذر میانی، راه‌گذر حمل و نقل دریایی و زمینی چندوجهی است که مسیر اتصال را از راه قزاقستان، ازبکستان، ترکمنستان، جمهوری آذربایجان، ترکیه و از راه دریاهای سیاه و خزر به سوی اروپا برقرار می‌کند. از نظر تاریخی، اروپا به راه‌گذر شمالی متکی بوده است، مسیری که کالاهای چینی را، از راه روسیه، به بازارهای مصرف اروپا منتقل می‌کند (Toghrul, 2024: 1). نقشه ۵ مسیرهای اتصال در راه‌گذر شمالی و راه‌گذر میانی

Source: Four Countries Make Joint ..., 2022

از دیدگاه غرب، روسیه، چین و ایران، سه دشمن اصلی ناتو هستند و ائتلاف آن‌ها به معنای ایجاد نظم نوین منطقه‌ای علیه غرب است. از آنجا که منطقه آسیای مرکزی به‌عنوان هارتلند زمین، تنها منطقه‌ای است که با این سه کشور مشترک است، بنابراین مستعدترین کانون جغرافیایی برای ضربه‌زدن به ایران، روسیه و چین محسوب می‌شود (ناصری و شکوری، ۱۴۰۳: ۷۸). برای عملیاتی‌کردن این طرح، معاون اجرایی کمیسیون اروپا اعلام کرد «مؤسسه‌های مالی اروپایی ۱۰ میلیارد یورو برای حمایت و سرمایه‌گذاری برای اتصال پایدار حمل‌ونقل در آسیای مرکزی متعهد خواهند شد» (Global Gateway: €10 Billion Commitment to Invest..., 2024) تا از این راه، مسیرهای ارتباطی رقبای ایالات متحد آمریکا در این منطقه، یعنی چین، روسیه و ایران را ببندند.

در صورت تحقق طرح راه‌گذر میانی، مسیر ارتباطی ایران با اوراسیا از راه ارمنستان، مسیر ارتباطی روسیه از راه کشورهای ساحلی خود یعنی اوکراین، گرجستان، ترکیه، رومانی و بلغارستان و مسیر ارتباطی چین از راه دریای چین جنوبی قطع خواهد شد. بنابراین ممکن است چین، مدل چینی آیین آمریکایی مونروئه را گسترش دهد. همان‌طور که آمریکا اعلام کرد که دولت‌های خارج از قاره آمریکا حق مداخله در امور نیمکره غربی را ندارند، چین هم اعلام کند که دخالت آمریکا در آسیا را نخواهد پذیرفت (میرشایمر، ۱۳۸۸: ۴۲۴). البته کنشگری اتحادیه اروپا، در بیشینه‌سازی بقای امنیتی هژمون مسلط و موازنه قوای تهاجمی در قالب راه‌گذر میانی و در نتیجه، توقف مؤلفه‌های «خیزش هژمونی چین» و «ریزش هژمونی ایالات متحد» می‌تواند احتمال کنشگری تهاجمی چین را کاهش دهد.

نتیجه

در این نوشتار بر مبنای دو مؤلفه اصلی «خیزش هژمونی چین» و «ریزش هژمونی ایالات متحد» در مرکز رقابت بین‌هژمونی جهان، یعنی منطقه آسیای مرکزی، واکنش اتحادیه اروپا نسبت به حضور چین در این منطقه بر اساس چارچوب نظری نواقع‌گرایی تهاجمی تحلیل و بررسی شد. بر این اساس، حضور چین به‌عنوان بازیگر هژمونی‌خواه در منطقه آسیای مرکزی در قالب سازمان همکاری شانگهای و ابتکار یک کمربند و یک راه با هدف بیشینه‌سازی قدرت و امنیت‌جویی، بقای امنیت هژمون مسلط و متحد راهبردی اتحادیه اروپا، یعنی ایالات متحد آمریکا را به چالش کشیده است. از آنجا که سیاست خارجی کلان اتحادیه اروپا در متن سیاست خارجی ایالات متحد آمریکا تعریف و عملیاتی می‌شود، مؤلفه «خیزش هژمونی چین»

به عنوان متغیر مستقل و مؤلفه «ریزش هژمونی ایالات متحد» به عنوان متغیر مداخله گر، در دایره ادراکی سران اتحادیه اروپا با عنوان «تهدید بقای امنیتی» در منطقه آسیای مرکزی شناسایی و در نتیجه، سیاست های کلان این اتحادیه را در موازنه قوای تهاجمی در راستای «تحدید هوشمند چین» به عنوان متغیر وابسته، هدایت کرده است.

در همین راستا، سیاست اتحادیه اروپا بر مبنای «تحدید هوشمند چین» در قالب موازنه قوای تهاجمی، مسیرهای اتصال طرح جاده ابریشم چین را با چالش روبه رو کرده است. برای نمونه، ناامنی های ایجاد شده در بندر گوادر پاکستان برای فشار بر مسیرهای ارتباطی چین، نقش مهم این بندر در طرح جاده ابریشم چین را با مشکل روبه رو کرده است. بندر چابهار ایران نیز که می تواند مسیر جاده ابریشم چین را هموار کند، با امضای قرارداد با کشور هند وارد معادله های ایندوپاسیفیک شده است. هزینه فایده در مسیر زمینی جاده ابریشم چین هم با وجود ناامنی های افغانستان، چالش برانگیز است. از سویی، ایالات متحد با بیشینه سازی بقای امنیتی هژمونیک در قالب راهبرد ایندوپاسیفیک، مسیرهای ارتباطی چین با جهان خارج را مسدود و در قالب طرح های راه گذر هند، خاورمیانه و اروپا و راه گذر میانی، برای چین مسیرهای جدید با قواعد انحصاری غرب ترسیم کرده است. بنابراین اتحادیه اروپا نیز با شرکت و سرمایه گذاری در این طرح ها علاوه بر توازن قدرت هژمونی در منطقه آسیای مرکزی، با جلوگیری از تهدید بقای سیاسی ایالات متحد آمریکا، معادله «خیزش هژمونی چین» و «ریزش هژمونی ایالات متحد» را نیز به سود بقای امنیت هژمونی متحد راهبردی خود حل کرده است.

اتحادیه اروپا در واکنش به حضور چین در منطقه آسیای مرکزی، به جای پیگیری واکنشی قاطع و هماهنگ، به دنبال شرکت در بازی ائتلاف ایالات متحد است تا با تعادل قوای تهاجمی ابر قدرت ها در این منطقه، ضمن توقف «خیزش هژمونی چین»، مانع «ریزش هژمونی ایالات متحد» شود. با وجود این، باید توجه داشت که به میزانی که اتحادیه اروپا می کوشد با ایجاد توازن قوا، امنیت غرب را افزایش دهد، به همان اندازه امنیت شرق را کاهش می دهد که همین موضوع سبب ایجاد چرخه قدرت جویی در روابط شرق و غرب خواهد شد. یعنی این احتمال، قابل پیش بینی است که چین نیز ائتلاف قوای تهاجمی غرب را بی پاسخ نگذارد و با دستورکار قراردادن ائتلاف های منطقه ای در قالب پیمان های امنیتی و نظامی بکوشد علاوه بر بی اثر کردن موازنه گری اتحادیه اروپا، شیب توازن قوای تهاجمی را به سود شرق تغییر دهد تا با داخلی کردن امنیت شرق، اولتیماتوم جلوگیری از مداخله آمریکا و اروپا در آسیا را نیز صادر کند.

منابع

فارسی

- اشمیت، هلموت (۱۳۸۶)، **چین ابرقدرت آینده: هلموت اشمیت در گفتگو با فرانک سیرن**، ترجمه هادی بلوری، تهران: قطره.
- برچیل، اسکات، اندرو لینکلتر، جک دانلی و ماتیو پترسن (۱۳۹۲)، **نظریه‌های روابط بین‌الملل**، سجاد حیدری فرد، تهران: انتشارات جهاد دانشگاهی.
- جعفری، علی‌اکبر و وحید ذوالفقاری (۱۴۰۱)، **تحول پارادیمیک در نظریه‌های روابط بین‌الملل**، بابلسر: دانشگاه مازندران.
- حکیم، حمید و عماد هلالات (۱۴۰۲)، «سیاست توسعه‌طلبی دولت چین در آسیای مرکزی بر مبنای قدرت نرم»، **دولت‌پژوهی**، دوره ۹، شماره ۳۶، صص. ۲۰۹-۲۴۲، (doi.org/10.22054/tssq.2024.74271.1424).
- رئیس‌نژاد، آرش (۱۳۹۹)، «کلان‌استراتژی راه ابریشم نوین؛ بایدهایی که در راه ابریشم نوین چین برای ایران وجود دارد»، **دیپلماسی ایرانی**، قابل دسترسی در: <http://www.irdiplomacy.ir/fa/news/1993002/>، (تاریخ دسترسی: ۱۴۰۴/۰۵/۱۵).
- زارعی، بهادر و مصطفی رشیدی (۱۳۹۷)، **قرن بیست و یکم قرن آسیا - پاسیفیک (تمرکز فعالیت و رقابت اقتصادی و چالش‌های ژئوپلیتیکی)**، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- شریانی، قوام (۱۳۸۷)، **امنیت ایران و رویکرد ناتو در آسیای مرکزی**، تهران: انتشارات وزارت امور خارجه.
- صالحی، مختار (۱۳۹۸)، «ابتکار راه ابریشم جدید چین و راهبرد اتحادیه اروپا»، **پژوهش‌های راهبردی سیاست**، دوره ۸، شماره ۳۰، صص. ۱۹۵-۲۲۶، (doi: 10.22054/qpps.2019.42229.2311).
- عزیزی، حمیدرضا (۱۳۹۵)، **چین و آسیای مرکزی: نفوذ منطقه‌ای و هژمونی بین‌المللی**، تهران: مخاطب.
- فاخری، مهدی (۱۴۰۰)، «تأثیر ترتیبات منطقه‌ای بر سیاست خارجی چین در آسیای مرکزی»، **مطالعات اوراسیای مرکزی**، دوره ۱۴، شماره ۱، صص. ۲۷۴-۲۵۱، (doi: 10.22059/jcep.2021.310112.449952).
- فاخری، مهدی و سمیه مختاری (۱۴۰۲)، «کمک‌های توسعه‌ای چین به آسیای مرکزی»، **مطالعات آسیای مرکزی و قفقاز**، دوره ۲۹، شماره ۱۲۴، صص. ۳-۲۸، قابل دسترسی در:

http://ca.ipisjournals.ir/article_710567.html (تاریخ دسترسی: ۱۴۰۴/۰۵/۱۲).

- فرجی نصیری، شهریار، افشین متقی و محمد جولانی (۱۴۰۲)، «کریدور عرب‌مد و نقش آن در معماری جدید اتصال فرمانطقه‌ای»، *اقیانوس‌شناسی*، دوره ۱۴، شماره ۵۶، صص. ۶۳-۷۹. (doi: 10.52547/joc.14.56.5).

- قوام، عبدالعلی و داوود کیانی (۱۳۸۹)، *اتحادیه اروپا: هویت، امنیت و سیاست*، تهران: انتشارات پژوهشکده مطالعات راهبردی.

- کوزه‌گر کالجی، ولی (۱۳۹۴)، *ایران، روسیه و چین در آسیای مرکزی: تعامل و تقابل با سیاست خارجی آمریکا*، تهران: انتشارات وزارت امور خارجه.

- کولایی، الهه و نبی‌الله امامی ایوکی (۱۴۰۰)، «جایگاه بندر چابهار در تعمیق همکاری ایران و آسیای مرکزی»، *مطالعات اوراسیای مرکزی*، دوره ۱۶، شماره ۲، صص. ۲۷۳-۲۹۸. (doi: 10.22059/jcep.2021.317262.449974).

- لیتل، ریچارد (۱۳۸۹)، *تحول در نظریه‌های موازنه قوا*، غلامعلی چگنی‌زاده، تهران: ابرار معاصر تهران.

- محمدنیا، مهدی و عبدالمجید سیفی (۱۴۰۳)، «جایگاه موازنه‌گری ناحیه‌ای در سیاست خارجی چین در قبال ایالات متحده در خلیج فارس»، *سیاست جهانی*، دوره ۱۳، شماره ۱، صص. ۵۹-۸۱.

(doi: 10.22124/wp.2024.26253.3293).

- مشیرزاده، حمیرا (۱۳۹۰)، *تحول در نظریه‌های روابط بین‌الملل*، تهران: سمت.

- میرشایمر، جان (۱۳۸۸)، *تراژدی سیاست قدرت‌های بزرگ*، غلامعلی چگنی‌زاده، تهران: انتشارات وزارت امور خارجه.

- مورگنتا، هانس جی (۱۳۸۹)، *سیاست میان ملت‌ها: تلاش در راه قدرت و صلح*، ترجمه حمیرا مشیرزاده، تهران: انتشارات وزارت امور خارجه.

- ناصری، علی و ابوالفضل شکوری (۱۴۰۳)، «ایران و ژئوپلیتیک دالان زنگه‌زور»، *مطالعات آسیای مرکزی و قفقاز*، دوره ۳۰، شماره ۱۲۵، صص. ۹۴-۵۵، قابل دسترسی در: http://ca.ipisjournals.ir/article_714199.html (دسترسی در: ۱۴۰۴/۰۵/۱۲).

- نای، جوزف اس (۱۳۹۰)، *آینده قدرت*، رضامراد صحرایی، تهران: حروفیه.

- نگروپوته، جان‌دی (۱۳۹۰)، *قدرت نرم و تهدید سخت: ارزیابی تهدیدات دولت آمریکا (۲۰۰۹-۲۰۰۷)*، سیدحمیدرضا سیدی و محمد عباسی، تهران: دانشگاه امام صادق(ع).

English

- Azizi, Saeed (2024), "China's Belt and Road Initiative (BRI): The Role of the Shanghai Cooperation Organization (SCO) in Geopolitical Security and Economic Cooperation", **Open Journal of Political Science**, Vol. 14, No. 1, pp. 111-129, (doi: 10.4236/ojps.2024.141007).
- Borrell, Josep (2024), "EU Indo-Pacific Ministerial Forum: Opening remarks by High Representative/Vice-President Josep Borrell", Available at: https://www.eeas.europa.eu/eeas/eu-indo-pacific-ministerial-forum-opening-remarks-high-representativevice-president-josep-borrell_en, (Accessed on: 2/2/2025).
- Bossuyt, Fabienne (2018), The EU's and China's Development Assistance Towards Central Asia: low Versus Contested Impact, **Eurasian Geography and Economics**, Vol. 59, No. 5-6, pp. 606–631, (<https://doi.org/10.1080/15387216.2019.1581635>).
- Delivorias, Angelos and Dorothee Falkenberg (2024), "India's Connectivity Initiatives a Multi-Faceted Strategy", EPRS (European Parliamentary Research Service), pp. 1-12. Available at: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/762471/EPRS_BRI\(2024\)762471_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/762471/EPRS_BRI(2024)762471_EN.pdf), (Accessed on: 4/2/2025).
- Dominic, Johnson and Thayer Bradley (2016), "The Evolution of Offensive Realism Survival under Anarchy from the Pleistocene to the Present", **Politics and the Life Sciences**, Spring, Vol. 35, No. 1, pp. 1-26, Available at: <https://www.jstor.org/stable/26372766>, (Accessed on: 11/2/2025).
- Drost, Niels, Giulia Cretti & Babette van Giersbergen (2025), **Central Asia Emerging from the Shadows; European Union – Central Asia Relations in Evolving Eurasian Geopolitics**, Netherlands: Netherlands Institute of International Relations 'Clingendael'.
- Engvall, Johan (2025), "The Convergence of the South Caucasus and Central Asia: An Opportunity for a New EU Partnership", Central Asia-Caucasus Institute & Silk Road Studies Program, pp. 1-9. Available at: https://cacianalyst.org/resources/240122_FT_Engvall.pdf, (Accessed on: 20/2/2025).
- Four Countries Make Joint Investment to Develop Transit Corridor (2022), **ILNA**, Available at: <https://www.ilna.ir/en/tiny/news-1217382>, (Accessed on: 9/2/2025).
- Global Gateway: €10 Billion Commitment to Invest in Trans Caspian Transport Corridor Connecting Europe and Central Asia Announced at Investors Forum (2024), **European Commission**, Available at:

- https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_24_501, (Accessed on: 8/2/2025).
- Kaveh, Ali, Ghasem Torabi and Alireza Rezaei (2021), "China Silk Road Initiative and Hegemony in Central Asia", **Central Eurasia Studies**, Vol. 14, No. 1, pp. 75-98, (doi: 10.22059/jcep.2021.314577.449964). [in Persian].
- Koenig, Pamina, Sandra Poncet, Mathieu Sanch-Maritan and Claude Duvallet, Yoann Pigne (2023), "Sold to China: Container Traffic in the Port of Piraeus", **Review of International Economics**, pp. 1–35, (doi.org/10.1111/roie.12675).
- Lin, Wang and Rukhsana Iftikhar (2024), "CEPC and Gwadar Port: Viabilities and Challenges", **Annals of Human and Social Sciences**, Vol. 5, No. 2, pp. 575-581, ([http://doi.org/10.35484/ahss.2024\(5-II-S\)54](http://doi.org/10.35484/ahss.2024(5-II-S)54)).
- Map of the Geopolitical Competition in the Indo-Pacific (2024), **Friedrich Ebert Stiftung**, Available at: <https://asia.fes.de/news/geopolitical-competition-indo-pacific.html>, (Accessed on: 2/1/2025).
- Mursaliev, Araz O. (2021), "China in the SCO: History of Involvement and Interests", **Social Sciences: Transformations & Transitions (JOSSTT)** Vol. 1, No. 01, pp. 1-10, (doi: <https://doi.org/10.52459/josstt3210101>).
- Norov, Vladimir (2024), "Shanghai Cooperation Organization is Playing an Important Role in Ensuring Regional Security and Stability", Available at: <https://eng.sectsco.org/20240125/1244550.html>, (Accessed on: 2/1/2025).
- President Vonder Leyen Marks the EU's Commitment to the Partnership for Global Infrastructure and Investment (PGII) During the Event Hosted at the G20 in New Delhi (2023), **European Commission**, Available at: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/it/ip_23_4421, (Accessed on: 4/2/2025).
- Raghavan, Sharad (2025), "Middle East Crisis Could Pose an Obstacle to India-Middle East-Europe Corridor: MEA Official", Available at: <https://www.thehindu.com/news/national/middle-east-crisis-could-pose-an-obstacle-to-india-middle-east-europe-corridor-mea-official/article69655968.ece>, (Accessed on: 7/7/2025).
- Rizzi, Alberto (2024), "The Infinite Connection: How to Make the India-Middle East-Europe Economic Corridor Happen", European Council on Foreign Relations, ECFR/531, pp. 1-31, Available at: <https://ecfr.eu/wp-content/uploads/2024/04/The-infinite-connection-How-to-make-the-India-Middle-East-Europe-economic-corridor-happen.pdf>, (Accessed on: 5/2/2025).
- Sarker, Nazirul, Altah Hossin, Xiaohua Yin and Kamruzzaman Sarker (2018), "One Belt One Road Initiative of China: Implication for Future of Global

- Development”, **Modern Economy**, Vol. 9. No. 4. pp. 623-638, (doi: 10.4236/me.2018.94040).
- Sauvignon, Fanny and Benaglia, Stefania (2024), “An India-Middle East-Europe Corridor for Peace: The EU’s Role in Transforming a Grand Announcement into an Inclusive Forum”, **the European Union, Policy Brief**, No. 136. pp. 1-8. Available at: <https://www.euromesco.net/wp-content/uploads/2024/01/Policy-Brief-N%C2%BA136.pdf>. (Accessed on: 3/1/2025).
- Shao, Yuqun (2008), “The EU’s Central Asia Policy and its Implications for China”, Bonn: DIE, 2008. – (Discussion Paper / Deutsches Institut für Entwicklungspolitik; 9/2008), pp. 1-35, Available at: https://www.idos-research.de/uploads/media/DP_9.2008.pdf. (Accessed on: 11/2/2025).
- Shreeves, Rosamund, Angelos Delivorias and Anna Caprile (2024), “The EU Strategy on Central Asia: Towards a New Momentum?” **European Parliamentary Research Service (EPRS)**, Available at: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/762300/EPRS_BRI\(2024\)762300_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/762300/EPRS_BRI(2024)762300_EN.pdf). (Accessed on: 3/2/2025).
- Snyder, Glenn H (2002), “Mearsheimer’s World-Offensive Realism and the Struggle for Security”, **International Security**, Vol. 27, No. 1, pp. 149–173, Available at: <https://muse.jhu.edu/article/14393/summary> (Accessed on: 2/7/2025).
- Tanchum, Michael (2021), **India’s Arab-Mediterranean Corridor: A Paradigm Shift in Strategic Connectivity to Europe**, Singapore: Institute of South Asian Studies National University of Singapore, Available at: <https://www.isas.nus.edu.sg/wp-content/uploads/2021/08/South-Asia-Scan-Aug-2021-V4.pdf>. (Accessed on: 2/7/2025).
- Teekah, Ethan (2025), “Indo-Pacific Maritime Region, Indian and Pacific Oceans”, Available at: <https://www.britannica.com/place/Indo-Pacific>, (Accessed on: 15/2/2025).
- The US' Bid to Take on China with the New IMEC Transit Corridor leaves Regional Powers Jockeying for Influence, but will it Actually be Used? (2023), **Middle East Eye**, Available at: <https://www.middleeasteye.net/big-story/india-middle-east-trade-corridor-region-jockeying-influence>, (Accessed on: 4/2/2025).
- Toft, Peter (2005), “John J. Mearsheimer: An Offensive Realist between Geopolitics and Power”, **International Relations and Development**, Vol. 8, No. 4, pp. 381-408, (doi: 10.1057/palgrave.jird.1800065).
- Toghrul, Ali (2024), “European and International Financial Institutions to Invest \$10

Billion in the Middle Corridor”, Available at:

<https://www.caspianpolicy.org/research/economy/european-and-international-financial-institutions-to-invest-10-billion-in-the-middle-corridor>, (Accessed on: 9/2/2025).

Valenza, Domenico, Elke Boers and Alessandra Cappelletti (2022), “Between the EU, Russia and China: Cultural Diplomacy Competition in Central Asia: The European Union, China and Central Asia: Global and Regional Cooperation in a New Era, pp. 200-220, (doi: 10.4324/9781003022336-11).

Vandermeeren, Frank (2024), “Understanding EU-China exposure”, Luxembourg: Publications Office of the European Union, (doi: 10.2873/425398), Available at: https://single-market-economy.ec.europa.eu/system/files/2024-01/EconomicBrief_4_ETBD_23_004ENN_V2.pdf (Accessed on: 2/7/2025).

Winn, Neil and Stefan Ganzle (2023), “Recalibrating EU Foreign Policy Vis-à-vis Central Asia: Towards Principled Pragmatism and Resilience”, **Geopolitics**, Vol. 28, No. 3, pp. 1342-1361, (doi: 10.1080/14650045.2022.2042260).

Weitz, Richard (2025), “Sino-Russian Interactions Regarding the Shanghai Cooperation Organization”, **Hudson Institute**, Available at: <https://s3.us-east-1.amazonaws.com/media.hudson.org/Sino-Russian+Interactions+Regarding+the+Shanghai+Cooperation+Organization+-+Richard+Weitz.pdf>. (Accessed on: 28/7/2025).

Xichao, Yu (2014), “China’s Rise in Central Asia Implications for EU Interests”, European Institute for Asian Studies, rue de la Loi 67, B-1040 Brussels, Belgium, pp. 3-7, Available at: https://www.eias.org/wp-content/uploads/2016/02/EU-Asia-at-a-glance-Yu_Xichao-China-Central-Asia.pdf. (Accessed on: 21/2/2025).

Zhao, Pieter W. G. and Sayed Mahdi Munadi (2023), “The Role of Gwadar in China’s Maritime Strategy: A Geostrategic Dialogue between Mahan and Mackinder”, **Comparative Strategy**, Vol. 42, No. 4, pp. 489-508, (doi.org/10.1080/01495933.2023.2219192).